

№ 13 (834)
Красавік 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

- ➔ **Афіцыйна: дзейнасць Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» за мінулы год – стар. 3**
- ➔ **Талака: спасціжэнне Браслаўшчыны, рабіны Зецела – стар. 4**
- ➔ **Па-за кадрам: Масленіца ў Пачапаве на Баранавіччыне – стар. 6**

З Хрыстовым Уваскрэшаннем, землякі!

У каляжы скарыстання фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА з Музея беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах

Навіны БФК

Мы паведамлялі, што Выканкамам ГА «Беларускі фонд культуры» было прынятае рашэнне аб новай рэдкалегіі «Краязнаўчай газеты». А 23 сакавіка адбылася першая сустрэча новага складу рэдкалегіі выдання.

Напачатку з расповедамі пра цяперашні няпросты стан газеты выступілі заснавальнікі – Уладзімір Гілеп і старшыня БФК Тадэуш Стружэцкі. Далей адбылося абмеркаванне, што варта змяняць у змесце «КГ», якія рубрыкі, тэмы, накірункі важна захаваць і пашырыць на яе старонках. Нямала слухных прапановаў было выказана Анатолем Бутэвічам, Аляксандрай Кравец, Ігарам Пракаповічам і Паўлам Каралёвым. Іншыя ж засяродзіліся на тым, якімі новымі рубрыкамі, цыкламі артыкулаў могуць паспрыяць выданню. Ганна Запартыка прапанавала больш актыўна даваць на старонках газеты расповеды пра матэрыялы, што захоўваюцца ў архівах краіны, у тым ліку Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва, выказала гатоўнасць дапамагчы у падрыхтоўцы артыкулаў да друку. Сваю дапамогу прапанаваў Віктар Скоробагатаў, які займаецца гісторыяй музычнай культуры Беларусі, намеріў цыкл публікацыяў пра выбітных кампазітараў. Шмат краязнаўчых матэрыялаў захоўваецца ў Рэспубліканскім цэнтры экалогіі і краязнаўства, дзе Аляксандра Кравец узначальвае аддзел краязнаўства. Мяркуюцца больш актыўна ўзаемадзейнічаць рэдакцыя і цэнтру, каб прыцягнуць да папулярызавання сваіх рэзідэнцыйных знаходак шырокае кола школьнікаў краіны.

У планах таксама часцей даваць матэрыялы пра кнігі, брашуры ды іншыя выданні краязнаўцаў краіны, пра разнастайныя рэгіянальныя мерапрыемствы, звязаныя з краязнаўствам (прычым, даваць не толькі пасля, але і распавядаць пра іх загадзя, каб зацікаўленыя маглі спланаваць наведванне той ці іншай імпрэзы). І тут дарэчы будзе дапамога кожнага з чытачоў «КГ». Мы чакаем вашы артыкулы, допісы пра выданні краязнаўчага характару апошняга часу, пра мерапрыемствы, што плануюцца. Няхай пра вашу працу ведаюць па ўсёй краіне, а годнае месца на старонках газеты знойдзецца.

Рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»

«Узнёслы іх фальклорны голас чуць»

«Дударыкам» – 50

27 сакавіка ў Палацы культуры Мінскага аўтазавода адбылося ўрачыстае святкаванне 50-годдзя Заслужанага амаатарскага калектыву Рэспублікі Беларусь фальклорнага ансамбля «Дударыкі». Цягам амаль трох гадынаў на сцэне адбывалася яркае відовішча...

Па сваёй прафесійнай дзейнасці добра ведаюць гэты калектыв ужо больш за 40 гадоў, на маіх вачах адбываліся яго станаўленне і развіццё, давалася неаднойчы спрыяць яго працы, быць удзельнікам многіх важных падзеяў у калектыве, пабываць разам у многіх канцэртных паездках.

Сёння «Дударыкі» – адзін з самых яркіх і адметных дзіцячых калектываў краіны, а ў сэнсе музычнага складу, праграмы і манеры выканання і ўнікальны, які за гады сваёй дзейнасці назапасіў разнастайны рэпертуар,

багатую калекцыю народных музычных інструментаў. Створаны ў 1970 – 1971 гадах выдатным музыкам Дзмітрыем Ровенскім, ансамбль на працягу вялікі творчы вопыт, стаў вядучым калектывам краіны. Кожны ўдзельнік (а іх сёння разам з самымі маленькімі – прыкладна 60) не толькі выдатна валодае некалькімі музычнымі інструментамі, многія з якіх зробленыя кіраўніком разам з дзецьмі, але і добра спявае і танчыць, стварае на сцэне яркія канцэртныя нумары і кампазіцыі. Сёння ў рэпертуары ансамбля разнастайныя народныя музычныя творы і песні, танцы, найгрышы на старадаўніх народных інструментах (а іх у ансамблі больш за 30 назваў). Шырока прадстаўленыя рэгіянальныя традыцыі – Крупіцкая полька, Смаргонская кадрыля, Баранавіцкая полька, Палеская Ку-ка і іншыя.

Вельмі важна, што ўсе артысты ансамбля вучацца

іграць, спяваць і танцаваць у сваёй роднай беларускамоўнай гімназіі № 14 г. Мінска. Тут створаныя класы гармоніка, скрыпкі, цымбалаў, духавых інструментаў, народных спеваў і танцаў. Менавіта таму ў «Дударыках» упершыню ў краіне дзіцячынкі зайгралі на барабанах, бубне, гармоніку, дудцы, акарыне, жалейцы і нават на дудзе. Цымбалы, гармонік, скрыпкі, дудкі, цытра, дуда, а таксама звонкія дзіцячыя галасы ствараюць непаўторнае шматгалоссе. Калекцыя музычных інструментаў ансамбля зробленая рукамі найлепшых народных майстроў Беларусі Міхася Судніка, Мікалая Гайдукевіча, Мікалая Шэстаковіча, Івана Лычкоўскага, Вячаслава Пратасевіча, Усевалада Жукоўскага, Івана Еўдакімава, Васіля Размысловіча, Алеся Лася, Віктара Кульпіна.

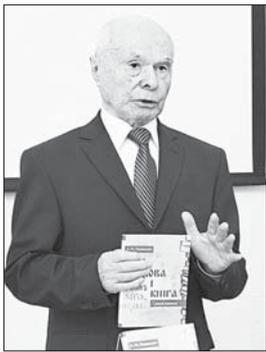
(Заканчэнне на стар. 5)

Нашы віншаванні

30 сакавіка 90-годдзе адзначыў літаратуразнавец, прафесар ГРДУ імя Янкі Купалы, краязнавец, пісьменнік **Аляксей ПЯТКЕВІЧ**.

Нарадзіўся Аляксей Міхайлавіч у мястэчку Нова Свэржаны на Стаўбоўшчыне ў сям'і рабочага. У 1954 г. скончыў аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1957 г. – аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры ўніверсітэта. Працаваў у Гродзенскім педагагічным інстытуце імя Янкі Купалы, з 1990 г. – дацэнт кафедры беларускай культуры Гродзенскага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Кандыдат філалагічных навук. Узнагароджаны медалём.

З 1958 г. А. Пяткевіч выступае ў галіне крытыкі і літаратуразнаўства. Артыкулы, гісторыка-літаратурныя і краязнаўчыя даследаванні, рэцэнзіі друкаваліся ў альманахах, навуковых зборніках, энцыклапедычных выданнях, перыядычным

друку. Выдаў кнігу «Сюжэт. Кампазіцыя. Характар: Аб прозе Кузьмы Чорнага» (1981), адзін з аўтараў «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» (1969), «Гісторыі беларускай літаратуры. XIX – пачатак XX ст.» (1981).

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» віншуюць Аляксея Міхайлавіча з юбілеем і шчыра зычаць шанюнаму прафесару моцы, здароўя, поспехаў і плёну.

Словы прыязнасці юбіляру перадае таксама наш даўні чытач і аўтар Яўген Адамовіч, які напісаў прынагодны акаверш (друкуем яго фрагмент).

Прышоў на гэты свет разам з Вясюю. Яго віталі Нова-Свэржанскі і Нёманскі берагі, намоленыя касцёлам і царквою, местачковыя палі і заліўныя лугі. Там тата шчыраваў над справай спляўноў, і сыну давялося знацца з ёю, ды й пастушоўскае яму было раднёю. Кнігамі сыноў з дзяцінства захапляўся. Еднасцю добра з добром спазнаўся, і з нацыянальнай ідэяй разабраўся. Вітаў спадкаемцаў і з імі сустракаўся, і ў навуку з краязнаўствам захаўся. Чалом ім б'е, іх вельмі ценіць, паважае, Усяму заўсёды шчыра спачувае. (...)

Віншую з юбілеем! Няхай стравое здароўе з вясёлым настроем з Вамі абнаўшыся ходзіць да юбілейнага 100-годдзя. Прафесар Яўген Адамовіч 30 сакавіка 2021 г.

На тым тыдні...

Ратуюцца спадчынай

У сакавіку ў Вішоўскім СЦКіВЧ Бялыніцкага раёна ў рамках рэалізацыі абласнога творчага праекта «**Мая Зямля, Прыдняпроўе!**» адбыўся шэраг тэматычных мерапрыемстваў для дашкольнікаў і вучняў Вішоўскай СШ. Супрацоўнікі цэнтры правялі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту квэст па гадавым цыкле народных святаў ад Калядаў да Пакроваў. Былі тэматычныя гульні, характэрныя для таго ці іншага свята, абрадавыя стравы. З асаблівай цікавасцю ўдзельнікі знаёміліся з прадметамі народнага побыту і нават самі спрабавалі змалоць муку ў жорнах. Дашкольнікі бралі ўдзел у сустрэчы з майстрам па пляценні з папярвай лазы Людмілай Каралёвай. Вучні не толькі пазнаёміліся з вырабамі майстрыхі, але і самі паспрабавалі сплесці сонейкі – сімвалы надыходнай вясны.

17 сакавіка ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрылася **выстава Генадзя Сухамілава**, члена Беларускага саюза мастакоў, прымаркаваная да 70-годдзя аўтара і прысвечаная Году народнага аддзінства. Гэта рэтраспекцыя, дзе выстаўлены больш за 70 жывапісных працаў 1970 – 2021 гг. Галоўная тэма творчасці мастака – прырода Беларусі, поры года. У пейзажах чаруюцца гарадскія і вясковыя матывы з сілуэтамі цэркваў ды хацінак, карункі галінаў, шэрань, а таксама – чалавек у прыродным асяроддзі. Больш блізка па часе працы сведчаць аб філасофскім роздуме пра жыццё, пра стасункі людзей (прыкладам, трыпцікі «Возвращение» і «Благодарение»). Набачыць творы можна да 18 красавіка.

19 сакавіка ў Магілёве прайшоў заключны паказ абласнога агляду-конкурсу аматарскіх тэатральных калектываў «**У далонях маёй Беларусі**», арганізатарам якога выступіў Магілёўскі абласны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай працы. Галоўная ўмова спаборніцтваў – пастаноўкі на беларускай мове. Удзел, ва ўжо традыцыйным, мерапрыемстве ўзялі 21 аматарскі тэатральны калектыв установаў культуры вобласці. На ролю вядучага актёра агляду-конкурсу быў запрошаны адзін са старэйшых артыстаў народнага тэатра Краснапольскага раённага Цэнтра культуры Іван Ткачоў.

23 сакавіка Польскі інстытут у Мінску запрапіў на чарговую сустрэчу з цыкла «**Санаторый пад клепсідрай**», што прысвечалася сучаснай дзіцячай прозе. Беларускі перакладчыцы расказалі, што адбываецца ў сённяшняй польскай літаратуры для дзяцей і чым яна адрозніваецца ад беларускай літаратуры, якія цікавыя кнігі былі

перакладзеныя і з'явіліся на паліцах беларускіх кнігарняў за апошнія гады, якія аўтары і творы толькі чакаюць свайго пераўвасабелення па-беларуску, а таксама чым адметная польская кніжная ілюстрацыя. Разглядаліся творы Андэя Марэка Грабоўскага «Аляшш Бяляшчы», Андэя Малешкі «Магічнае дрэва. Чырвоная крэсла», Раксаны Енджэўскай-Врубель «Пераменлівая настроі Іпаліта Шланга», Катажыны Рырых «Лапухова поле».

Пры канцы 1999 г. ЮНЕСКА было заснавана свята – Сусветны дзень паэзіі, якое вырашана адзначаць 21 сакавіка. З нагоды паматнага дня Літаратурны музей Максіма Багдановіча запрапіў 24 сакавіка ўсіх ахвотных на канцэрт Алесі Сівохінай «**Забыць пра снег!**». Далікатнасьць, шляхетнасьць, высакароднасць, кранальная пачуццёвасць – менавіта такімі словамі можна апісаць выканальніцкую манеру гэтай спявачкі. У выкананні спявачкі прагучаць песні на вершы Янкі Купалы, Уладзіміра Жылкі, Рыгора Барадулліна, Алеся Камойскага, Міхаіла Матушоўскага, Жака Брэля, і, вядома ж, Максіма Багдановіча.

26 сакавіка ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь прайшоў адкрыццё міжнароднага мастацкага праекта «**Чарнобыль. Эфект спячага**». У ім узялі ўдзел Кадзума Абара (Японія), Артур Бондар (Украіна/Расія), Вольга Бубіч, Дэвіна Даніловіч, Андрэй Дубінін, Яўген Казюля, Анатоль Кляшчук, Сяргей Кажамякін, Андрэй Кузьмянок, Ігар Саўчанка, Святлана Станкевіч, Таццяна Ткачова, АОРТНА (Зміцер Ладзес) (усе – Беларусь). Праект ажыццяўляецца ў супрацоўніцтве з Беларускай дзяржаўным архівам кінафотафонадакументаў (дарэчы, сёлета ён адзначае 80 гадоў з дня заснавання). Мастацкі праект «Чарнобыль. Эфект спячага» даследуе поле грамадскай памяці. Што засталася ў сьвядомасці людзей? Як гэтыя ўспаміны змяняліся з цягам часу? Які інструментарый выкарыстоўваюць сучасныя мастакі для размовы пра аварыю і яе наступствы? Вакол якіх тэстаў, вобразаў, сюжэтаў будуюць свае апавяданні і аналіз? Аўтары праекта па-рознаму ўзаемадзейнічаюць з архівам, запачываючы дакументальныя сведчанні мінулага, выкарыстоўваючы ўласныя матэрыялы і канструюючы версіі падзеяў. Апрача фатаграфій, відэа, інсталяцый важным сродкам апавядання з'яўляецца гук. Суправаджальная праграма мастацкага праекта ажыццяўляецца пры падтрымцы Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм».

Скарыстаная інфармацыя з паведамленняў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага (Мінск), Нацыянальнага цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь, Польскага інстытута ў Мінску, мастацкай галерэі «Універсітэт культуры», сайтаў газет «Зара над Друцю» (Бялынічы), «Чырвоны сьцяг» (Краснаполле)

«Узвесці храм у душы»

У музеі-сядзібе «Пружанскі палацык» праходзіць выстава карцінаў рэлігійнай тэматыкі мастацкі Ядвігі Сянько. Прадстаўленыя 34 творы, большасць – спісы з найбольш вядомых праваслаўных абразоў, а таксама некаторых каталіцкіх, ёсць карціны на біблейскія сюжэты і з выявамі праваслаўных храмаў.

Ядвіга Іванаўна жыве ў Маладзечне. Займалася ў студыі выяўленчага мастацтва пад кіраўніцтвам мастака Юрыя Герасіменкі. У 1983 годзе скончыла Маскоўскі ўніверсітэт мастацтваў (факультэт выяўленчага мастацтва, аддзяленне станковага жывапісу і графікі і курс кіраўнікоў выяўленчых калектываў).

З 1997 па 2009 год супрацоўнічала з ЗАТ «Хрысціянская ініцыятыва» ў Мінску. З 1997 года творчасць мастачкі практычна непарыўна звязаная з хрысціянскай тэматыкай. Па дэбраславенні Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыярша Экзарха ўсяе Беларускай Філарэта піша спісы з усіх вядомых у праваслаўным свеце абразоў. Яна напісала больш за 2000 іконаў і карцінаў на хрысціянскую тэму. Яе працы можна ўбачыць не толькі ў храмах Маладзечна і Маладзечанскага раёна, але і ў многіх храмах краіны і за яе межамі, а таксама ў некаторых музеях Беларусі. Мастачка супрацоўнічае з каталіцкімі і праваслаўнымі храмамі, карціннымі галерэямі, кнігарнямі «Духоўная кніга» ў Мінску і Гродне.

Працуе Я. Сянько і ў жанры пейзажа і нацюрморта, напісала каля 600 кветкавых кампазіцыяў і пейзажаў. Працы знаходзяцца ў прыватных калекцыях ва Украіне, Расіі, Арменіі, Польшчы, Германіі, Італіі, Францыі, Англіі, ЗША, Бельгіі, краінах Балтыі. Выставачнай дзейнасцю мастачка займаецца з 2003 года. Больш за 200 персанальных выставаў іконаў і карцінаў прайшлі ў гарадах Беларусі.

У пачатку 2012 года працы Я. Сянько змаглі ўбачыць жыхары Арменіі. Яе выстава іканапісу экспанавалася ў карціннай

галерэі г. Алаверды, гарадах Ванадзоры і Ерэваны ды іншых гарадах краіны. За асабісты ўклад у развіццё армяна-беларускіх сувязяў у галіне культуры мастачка была ўзнагароджана Падзякай і Дыпломам.

Мае таксама званне правадзейнага члена Міжнароднай акадэміі экалогіі, мастацтва і архітэктуры.

Ядвіга шмат падарожнічае па свеце. Піша карціны з абразоў, якія знаходзяцца не толькі ў цэрквах, але і ў прыватных калекцыях. Дзякуючы яе працам у нас ёсць выдатная магчымасць убачыць іконы, якія знаходзяцца ў далёкіх ад нас гарадах.

У працах мастачкі адчуваецца не толькі жаданне ствараць, але і імкненне данесці да глядача духоўнае напаўненне ладу, яго глыбіню. Акрамя таго, стварэнне абразоў патрабуе вялікай адказнасці, бо выявы Звавіцеля, Божай Маці, святых маюць вельмі глыбокі сакральны сэнс. Таму Ядвіга Іванаўна перад стварэннем кожнага новага спіса вывучае духоўную літаратуру, збірае звесткі аб абразях.

Ядвіга Іванаўна лічыць, што час многае змяніў, і яе радуе, што ўсё больш людзей далучаецца да веры. Часта ёй патэнтуюць заказы на стварэнне канкрэтнага ладу, з тым, каб ён захоўваўся ў сям'і і перадаваўся ад бацькоў дзецям. Найчасцей гэта спісы абразоў Казанскай, Будслаўскай, Жыровіцкай Божай Маці, выявы Хрыста Звавіцеля і Мікалая Угодніка. Некаторыя хросныя заказваюць для немаўлятаў так званыя імяныя іконы, на якіх намалюваныя святых, імёны якіх носяць дзеці.

«Мэта маёй творчасці – прынесці чалавеку святло і радасць, падарыць надзею, што дабрыня і прыгажосць, міласэрнасць, вера ў Бога выратуюць свет. Мэта асабістага жыцця – узвесці храм у душы, – з гэтага і пачынаецца штодзённая праца жывапісца», – кажа мастачка.

Марына КАЎТАНЮК, галоўны захавальнік фондаў музея-сядзібы «Пружанскі палацык»

Як я на танцавальную вечарыну завітала

Сёлета вядомы беларускі этнахарограф, педагог, збіральнік і даследчык беларускай танцавальнай культуры Мікола Козенка адзначыў сваё 70-годдзе. Павіншаваць юбіляра, акрамя сямейнага кола, выклікаліся калегі і каляжанкі, сябры і добрыя знаёмыя, выхаванцы і проста аматары беларускіх народных танцаў.

Пасля перамоваў і разважанняў над падарункам, усе сшыліся на думцы, што лепшым варыянтам будзе агульная танцавальная вечарына, што складаецца выключна з тых танцаў, якія Мікола Аляксеевіч уласна сабраў.

Арганізацыю мерапрыемства ўзялі на сябе калегі юбіляра: кіраўнікі фальклорных калектываў «GUDA» Алена Каліноўская і Вікторыя Міхно і кіраўніца фальклорнага калектыву «Мілавіца» Марыя Снітко. Месца, трэба адзначыць, было выбрана ўдала: ну, дзе яшчэ лепш праводзіць вечарыну аўтэнтчных танцаў, як ні ў гістарычным цэнтры горада? Ну, хіба што толькі

на гістарычнай ускраіне горада, альбо ўвогуле ў вёсцы, але мяркую, што большасць жыхароў сталіцы не падзяліла б са мной гэтую думку.

Ну што, надышоў час і мне завітаць на вечарыну! На жаль, трапіла я туды не без спазнення, але ведаце – такое пачуццё, быццам бы ты, ідучы па вуліцы, раптам трапляеш у нейкі гістарычны фільм і адразу робішся яго персанажам. Альбо адчыняеш дзверы, а там партал у іншае стагоддзе, які цябе адразу паглынае: апынаешся ў калідоры будынка пазамінулага стагоддзя з адпаведным антуражам, свята ўжо ў самым разгары, з залы даносяцца гукі баяна і скрыпкі, вакол шмат людзей у традыцыйных строях, цалкам паглыбленых у працэс святкавання. Я нават на момант сумелася перад тым, як увайсці ў залу, але ўвайшоўшы, была адразу падхопленая кавалерам і ўцягнутая танчыць «Абэрак». Ча-

каць пары, шчыра кажучы, доўга не давалася! Варта адзначыць, што чакаць сваю пару не давалася б нават пры вялікім жаданні: танцораў было зашмат, і дамаў і кавалераў хапала.

Акрамя танцаў, на вечарыне была прадстаўленая калекцыя кніжных

выданняў аўтарства М. Козенкі, прысвечаных беларускай традыцыйнай культуры і людзям, якія зрабілі ўнёсак у яе развіццё. Мікола Аляксеевіч распавёў пра самыя значныя са шматлікіх напісаных ім выданняў, а таксама падарваў па кнізе дум сваім выхаванцам, якія адзначалі свае народзіны ў гэты дзень, што, я ўпэўнена, было для іх прыемным сюрпрызам!

Танцавальны вечар працягнуўся невялікім конкурсам. Усім прапанавалі станчыць «Зайца» і атрымаць за перамогу... таксама зайца, шакаладнага! Я не ўдзельнічала, але назіраць за канкурсантамі было цікава. Перамаглі адразу тры каманды «зайчыкаў»! Спадзяюся, усе засталіся задаволеныя.

Ну, і як жа без віншаванняў! Свае творчыя святочныя нумары прэзентавалі калектывы «GUDA» і «Мілавіца», а таксама выкладчыкі і студэнты кафедры этнафонаўства Беларускага дзяржаўнага

ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Па заканчэнні – традыцыйнае фота на памяць усіх удзельнікаў мерапрыемства, а пасля – урачысты рытуал падкідання юбіляра да гары і пранясенне яго па зале на імправізаваным троне (крэсле, але ж прыгожым, стылізаваным пад антыкварыят). Добра, што дужых малайцоў для гэтай справы хапала! А яшчэ ўручэнне кветак, якія Мікола Аляксеевіч з падзякамі раздарыў удзельнікам мерапрыемства.

А скончылася ўсё, вядома ж, танцам. Атмасфера ўвогуле была проста неверагодная! Я нават забылася на час, ды на які там час – на стагоддзе, у якім знаходжуся! У гэтым стане яшчэ лунала, калі выйшла на вуліцу (гістарычны цэнтр горада гэтаму паспрыяў), узгадала толькі, калі да метра падыходзіла, бо на пачатку мінулага стагоддзя яго яшчэ не было тут!

Карацей кажучы, яшчэ не ведаю, як самому юбіляру, Міколу Аляксеевічу, а мне вечарына спадабалася.

*Лізавета РЭУТ,
удзельніца фальклорнага
калектыву «Мілавіца»
ЦДАДІМ «Ветразь»
г. Мінска*

Справаздача аб дзейнасці Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» за 2020 год

У адпаведнасці з патрабаваннямі Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 01.06.2005 г. № 302 «Аб некаторых мерах па ўпарадкаванні дзейнасці фондаў», Пастанова Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ад 03.08.2005 г. № 43 «Аб парадку агульававання і саставе звестак, што падлягаюць адлюстраванню ў справаздачы па выкарыстанні фондам сваёй маёмасці» публікуюцца звесткі аб дзейнасці Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» па матэрыялах гадавой справаздачы і бухгалтарскага балансу за 2020 год, зацверджаных Праўленнем і Апякунскай радай фонду.

1. Колькасць заснавальнікаў фонду	1 чал.	за 2020 г. (тыс. руб.)	з 2003 г. (тыс. руб.)
2. Кошт маёмасці (чыстыя актывы) складаюць		73,6*	2079,0*
У тым ліку:			
- маёмасць, сродкі, перададзеныя заснавальнікам (дабрачынная на пастаяннай аснове выконвае абавязкі дырэктара фонду, дзяр дзейнасці фонду прадставіў офіс і аўта транспарт)		0,3**	21,5**
- грашовыя паступленні	24,9	682,2	
- дабрачынная нефінансавая дапамога	0,3	92,6	
- выкананыя працы валанцёрамі на суму	48,3	1299,8	
3. Расходы (фондам засвоена)	113,68	2073,8	
4. Астатак грашовых сродкаў на рахунку	5,17		

Выдаткі на аплату працы бухгалтара склалі 473,0 руб. Папячыцельскім саветам і праўленнем фонду (пратакол № 19 ад 15.05.2020 узгоднены, у памеры 1000 руб., заробак дырэктара, які ў штатным раскладзе фонду адзін. У мэтах эканоміі дырэктар пакінуў свой заробак у памеры 0,0 руб. З ліпеня па снежань магчымы заробак і выдаткі на яго ўтрыманне, у памеры больш за 8000 руб., выкарыстаны на патрэбы аднаўлення замка.

5. Унітарныя праграмы, гаспадарчыя таварыствы не ствараліся і ўдзелу ў дзейнасці такіх юрыдычных асобаў фонд не прымаў.
Паступленні ад праведзеных мерапрыемстваў адсутнічаюць
Прыбыткі ад прадпрыемстваў адсутнічаюць
* Сума з улікам астатку грашовых сродкаў на рахунку і сумы амартызаванага фонду.
** Сума ўваходзіць у склад сум дабрачынай нефінансавай дапамогі.
Справаздача зацверджана на сумесным сходзе Апякунскай рады і Кіраўніцтва фонду 31.03.2021.

ДАВЕДКА

Справаздача аб дзейнасці фонду за 2020 г. праведзена з 01.03. па 31.03.2021 г. апытаннем членаў Апякунскай рады і Праўлення фонду з дасылкам дакументаў у электронным выглядзе.

Апякунская рада і Праўленне ўхвалілі дзейнасць фонду за 2020 год, зацвердзілі справаздачу аб гаспадарчай дзейнасці, бухгалтарскі баланс і план працаў Праўлення на 2021 год, разгледзелі іншыя пытанні, што тычацца дзейнасці фонду.

Адзначалася асноўнае, што зроблена ў 2020 годзе.

Праведзеныя ў ліпені-жніўні тры валанцёрскія летнікі, у якіх разам з любчанамі бралі ўдзел 72 валанцёры. Імі пад час летнікаў добрасумленна адпрацавана 614 чалавека-дзён.

Былі працягнутыя працы:

- на Паўночнай (Дазорнай) вежы разабраныя часовыя бэлькі і падлога перакрыцця першага ўзроўню. На іх месцы ўсталяваныя бэлькі і чарнавая падлога 29,2 кв.м на пастаянна. Шмат часу пайшло на разборку рыштаванняў, што выкарыстоўваліся пры ўзвядзенні арачнага склянення падвальнага памяшкання вежы. Пераўсталяваныя і ўмацаваныя хамутныя трубчастыя рыштаваныя вакол вежы, каб далей можна было выкарыстоўваць іх для ўзвядзення вежы на поўную вышыню.

Хача сама вежа пабудаваная на адну трэць, аднак намі выканана яе купальнае завяршэнне. Гэта праца зробленая наўмысна, каб падштурхнуць нас, магчыма, і спонсараў, для больш актыўнага ўдзелу ў працах і фінансаванні аднаўлення замка. Трэба адзначыць, што менавіта гэтую працу мы не маглі даверыць нікому, бо допускі зборкі не павінны перавышаць 5 мм. Тут мы павінны былі і выкарысталі досвед зборкі купала Заходняй (Брамнай) вежы; тады не было дапушчана памылак, і купал быў усталяваны за 3 гадзіны без папярэдніх прымераў.

Выкананыя падмуркі фахверкавай прыбудовы Паўночнай (Дазорнай) вежы. Аб'ём земляных прац уручную склаў 15 куб.м, аб'ём бетанавання 27,7 куб.м, з іх 17 куб.м бетона выраблена ўручную, выкарыстана буту 10,7 куб.м;

- па ўмацаванні 13 пагонных метраў падпорнай сцяны ад р. Нёман. Пры гэтым выканана земляных прац уручную 9,7 куб.м, заліта бетонам 23,8 куб.м, прывезена і пакладзена 6,2 куб.м каменя (буту), выканана і заліта бетонам арматурная сетка 300х300 мм, дыяметрам арматуры 12 мм, плошчай 30 кв.м дзеля ўмацавання верхняй часткі падпорнай сцяны. Усяго з 2018 года адрамантавана 60 пагонных метраў, гэта 60% ад яе агульнай даўжыні;

- на Заходняй (Брамнай) вежы на другім узроўні зроблена чыстая атынкаўка ваконных праёмаў, вырабленыя з дуба падваконні, падрыхтаванае для фарбавання скляненне. На чацвёртым узроўні ўсталяванае двухстворкавае, з дуба і двайным шкленнем, вакно;

- па планіроўцы тэрыторыі замчышча размеркавана каля Паўночнай (Дазорнай) вежы і прылеглага абарончага схілу 60 куб.м пяску і зямлі, дадаткова прывезена 20 куб.м пяску для далейшай падсыпкі. Шмат працы зроблена па ачысці абарончых валоў ад кустоў і іх абкошванні;

- прадаўжаюцца працы па распрацоўцы будаўнічага праекта другой чаргі, у якую ўваходзяць абарончыя сцены паміж Паўднёвай-Усходняй і Паўднёвай вежамі (ужо распрацаваны). Засталося распрацаваць непасрэдна саму вежу.

Акрамя згаданага, выканана шмат іншых прац, якія немагчыма зрабіць з выкарыстаннем тэхнікі. Працы, выкананыя валанцёрамі, ацэненыя за 2020 год у памеры больш за 48 тысяч рублёў. Статystыка фонду сведчыць, што за 18 гадоў на замку працавалі 2887 валанцёраў, імі адпрацавана 22565 чалавека-дзён.

Выказваем таксама шчырую падзяку нашаму асноўнаму спонсару – ААТ «Прыёрбанк».

Іван ПЯЧЫНСКІ, дырэктар Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак»

Чытаем, каб спазнаць

Чалавек прырастае да роднай зямлі тысячамі нябачных ніцей, прывязваецца сонечнымі промнямі, блакітам неба, птушнымі спевамі, павевамі роднага ветру, пахам васілька... Паэт Васіль Жуковіч у вершы «Гэта мая Радзіма» напісаў:

*Ёсць краіна блакітных азёр
З ласкай сонца і ласкаю зор,
З вечнай песняй зялёных бароў,
Светлым морам жытнёвых палёў.*

Расказаць пра родны край прозай, вершамі, фотаздымкамі так, як ніхто яшчэ не расказаў, вырашылі супрацоўнікі аддзела бібліятэчнага маркетынгу Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна. Яны склалі і выдалі грунтоўны краязнаўчы буклет «Літаратурна-краязнаўчы маршрут па Браслаўскім раёне "Браслаўшчына: чытаем і пазнаём"». Новае краязнаўчае выданне пабачыла свет у сакавіку, а папярэднічала рэалізацыі задумана карпатлівая праца па зборы, апрацоўцы і афармленні матэрыялу.

Выданне фармату А4 складаецца з 28-і старонак. Гартаючы іх, здзяйсняеш завочнае падарожжа па дзевяці населеных пунктах раёна, пачынаючы з Браслава. Для кожнага паселішча бібліятэкары склалі невялікую гістарычную даведку, падабралі легенды і паданні, вершы. Кожны «прыпынак» аздаблены фотаздымкамі. Усяго іх у выданні больш за трыццаць.

«Рухаючыся» па літаратурна-краязнаўчым маршруце, можна даведацца шмат цікавага пра гісторыю аграгарадкоў Слабодка, Друя, Дрысвяты, пазнаёміцца з малавядомымі легендамі пра населеныя пункты Ахрэмаўцы, Відзы, Іказьні, палюбавацца фотаздымкамі прыгожых краявідаў вёсак Опса, Богіна. Больш за дваццаць цудоўных вершаў дапаўняюць усю інфармацыю пра кожнае паселішча і надаюць ёй узнёсласць і непаўторнасць.

Буклет «Браслаўшчына: чытаем і пазнаём» – невялікі даведнік, разлічаны на тых, хто цікавіцца сваім родным краем, яго гістарычнай спадчынай, помнікамі архітэктуры і садова-паркавага мастацтва, унікальнымі прыроднымі багаццямі. Усе аматары краязнаўства, якія будуць чытаць гэтае выданне, яшчэ раз упэўняцца, што жывем мы ў цудоўным і прыгожым краі, – краі з багатай культурна-гістарычнай спадчынай, з прыгожымі, непаўторнымі мясцінамі, адчуваюць гонар за нашых слаўных продкаў, пазнаёміцца з творчасцю вядомых беларускіх літаратараў і самадзейных паэтаў, якія прывясцілі свае вершы Браслаўшчыне.

Першая прэзентацыя буклета ўжо адбылася сярэд бібліятэкараў раёна. Планаўдзя і больш шырокая рэкламная кампанія для распаўсюджвання выдання сярэд карыстальнікаў бібліятэкаў, краязнаўцаў, гасцей горада і раёна.

*Валянціна ЛУК'ЯНАВА,
бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна*

Рабіны, якія праславілі Зецела

Прадстаўнікі многіх нацыянальнасцяў спраўд- веку жылі на дзятлаўскай зямлі. Былі сярэд іх беларусы, рускія, палякі, татары, літоўцы, яўрэі. Яны заўсёды знаходзілі паміж сабою агульную мову, ішлі на кампраміс у пытаннях палітычных і рэлігійных. Ва ўсялякім разе, нідзе няма пацвярджэння таго, што на Дзятлаўшчыне былі нацыянальныя і рэлігійныя канфлікты.

Наш музей ашчадна зберагае гісторыю роднага краю, праводзяцца шматлікія даследаванні пытанняў нацыянальнай разнастайнасці насельніцтва, яго жыцця ў розныя перыяды гісторыі. Збіраем мы і матэрыял пра жыццё яўрэйскай абшчыны на Дзятлаўшчыне, каб пры адкрыцці новай экспазіцыі пасля рамонт, які зараз вядзецца ў музеі, прадставіць жыццё гэтага народа поўна і цікава.

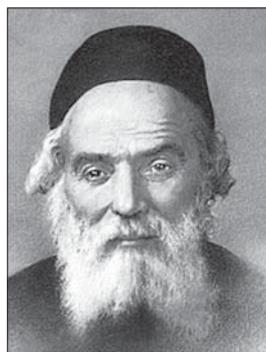
Напэўна, мала хто з нашых землякоў ведае, што Зецела (Жэтл) – як называюць наш горад яўрэі, сучаснае Дзятлава – дало свету двух знакамітых рабінаў, Хафеца Хаіма і Якава Кранца.

Чаму менавіта свету? Тлумачэнне тут простае: калі рабін становіцца паважаным і знакамітым, яго прапаведзі выдаваліся асобнымі кнігамі, чыталіся і ставіліся ў прыклад, выкладаліся ў ешывах, ён ужо рабіўся набыткам усяго яўрэйскага народа, бо народ быў разрознены, яўрэі жылі ў розных краінах свету, але марылі знайсці сваю зямлю запаветную і стварыць дзяржаву. Гэтая ідэя доўгія стагоддзі яднала нацыю.

Абодва рабіны нарадзіліся ў Дзятлаве.

Хафец Хаім нарадзіўся ў 1838 годзе. На духоўную сцэжку быў скіраваны сваёй маці, якую звалі Добруша. Маці была вельмі набожнай, не любіла хадзіць па суседках і дарэмна марнаваць час, кожны дзень чытала Пяцікніжжа і маліла Бога, каб сын яе вырас сапраўдным яўрэем. У хлопчыка і сапраўды было добрае сэрца. Засталіся ўспаміны, што ў мястэчку быў вадаход – вясковы дурненькі. Дзеці, каб пасмяяцца з яго, зімовымі вечарамі на морозе напавуялі яго вёдры вадой, а раницай імі немагчыма было карыстацца. Маленкі Ізраэль-Мэір не мог бацьчы пакутаў гэтага чалавека: пасля таго, як дзеці напавуялі вёдры вадой, ён употай прыходзіў і выліваў яе.

Вывучаў Тору пад кіраўніцтвам бацькі, выпускніка ешывы ў Валожыне. Калі хлопцу споўнілася дзесяць гадоў, ён разам з бацькам паехаў вучыцца ў Вільню – духоўны цэнтр усяго нашага краю. Праславіўся пад імем «Ілуй (вундэркінд) з Жэтла».

Хафец Хаім

Пасля смерці бацькі, які памёр пад час эпідэміі халеры ў 1849 годзе, Ізраэль-Мэір застаўся ў Вільні ў сваякоў. Ён займаўся ў розных дамах вучэння, дзе слухаў урокі знакамітых знаўцаў Торы.

У пятнаццаць гадоў Ізраэль-Мэір стаў вучнем невялікай ешывы дваццацігадовага рабіна Нахума Каплана з Гродна, аднаго з найвялікшых праведнікаў свайго пакалення. Юны Ізраэль стаў сведкам таго, як Нахум чытаў кабалістычны манускрыпт і вакол яго загараўся нябесны агонь, паказваючы на святасць рабіна. Намнога пазней ён павесіць у сваім доме партрэт рабі Нахума і будзе вучыць сваіх дзяцей браць прыклад з гэтага святога чалавека.

У сямнаццаць гадоў Ізраэль-Мэір ажаніўся з дачкой свайго названага бацькі. Маці Добруша, аўдавеўшы, выйшла замуж за жыжара гарадка Радзіна, што на поўдзень ад Вільні. Пасля жаніцтвы Ізраэль таксама пасяліўся ў Радзіне: названы бацька даў яму ў якасці пасагу дом, а таксама на некалькі гадоў узяў на сябе клопат пра харчаванне маладой сям'і, таму Ізраэль мог па-ранейшаму прысвячаць увесь свой час вывучэнню Торы.

Праз некаторы час ён атрымаў спадчыну ад сястры бацькі, адкрыў невялікі магазін, дзе дапамагаў жонцы з дакументамі. Сам жа выкарыстоўваў вольны час, каб ездзіць па розных гарадах і вучыцца ў знакамітых рабінаў. У 1865 годзе стаў вядучым выкладчыкам у ешыве, размешчанай недалёка ад Вільні, а ў 1869-м Ізраэль-Мэір сам заснаваў ешыву ў Радуні, у сваім доме, а затым, калі колькасць вучняў узрасла, перанёс заняткі ў бліжэйшую сінагогу. Яго жонка сама гатавала ежу для ешывы. Спалі вучні на лаўках у навучальнай зале. Кожную ноч, калі вучні засыналі, рабін прыбіраў у памяшканні ешывы і расстаўляў на месца кнігі.

У 1873 годзе, ва ўзросце трыццаці пяці гадоў, Ізраэль-Мэір выпусціў у свет сваю першую кнігу – Хафец

Хаім («Які прагне жыцця»), прысвечаную законам чысціні гаворкі. У гэтай унікальнай кнізе былі сабраныя і сістэматызаваныя законы Торы, звязаныя з забаронай на зласлоўе, негатыўныя выказванні наконт іншага яўрэя. Кнігу ўдалося выпусціць тыражом 4 000 экзэмпляраў, аўтар сам распаўсюджваў яе. Выданне было ананімным, таму імя аўтара пачалі называць па назве самой кнігі – Хафец Хаім. Пазней кніга вытрымала сотні перавыданняў. У 1879 годзе рабін Ізраэль-Мэір дапоўніў яе, выдаўшы яшчэ адну пад назвай «Ахова маўлення». Два гэтыя выданні назвалі кодэксам Хафец Хаім.

На працягу жыцця Ізраэль-Мэір паказаў прыклад узорнага маўлення. Ён быў вельмі гаваркім чалавекам і падоўгу гутарыў з самымі рознымі людзьмі, але ні разу суразмоўцы не чулі з яго вуснаў забароненых законаў Торы негатыўных выказванняў пра іншых людзей. І калі хто-небудзь спрабаваў зласловіць, ён тактоўна пераводзіў размову на іншую тэму.

Дзецішчам рабіна была Радунская ешыва. У пачатку XX стагоддзя яна перажывала свай «залаты век». У ёй вучылася шмат вучняў, выкладалі лепшыя рабіны краю. А ў 1907 годзе сямідзесягадовы Ізраэль-Мэір скончыў працу ўсёго свайго жыцця – звод «Ясны закон», які рэгуляваў паўсядзённае яўрэйскае жыццё і святы.

У гэтыя гады Ізраэль-Мэір стаў адным з агульнапрызнаных духоўных лідараў пакалення. Ён удзельнічаў у нарадах вядучых рабінаў Расійскай імперыі, што праходзілі ў 1909 – 1910 гадах у Санкт-Пецярбургу. У шэрагу пытанняў яго меркаванне было вырашальным.

І пасля таго, як яго імя стала вядомае ва ўсім яўрэйскім свеце, Ізраэль-Мэір заставаўся сціплым чалавекам, пазбягаў любых ушанаванняў і ўшваленняў у свой адрас.

Памёр ён у 95 гадоў, перажыўшы Першую сусветную вайну, рэвалюцыю і грамадзянскую вайну. Пахаваны ў Радуні. Пасля Другой сусветнай вайны жыжары Радуні адмовіліся перадаць астанкі Хафеца Хаіма для перапахавання ў Зямлі Ізраіля: яны сцвярджалі, што менавіта дзякуючы магіле вялікага праведніка іх мястэчка, адзінае ва ўсёй акрузе, пазбегла разбурэння, і яны не хацелі развітвацца з такой абаронай.

*Алена АБРАМЧЫК
(Заканчэнне
ў наступным нумары)*

«Узнёслы іх фальклорны голас чуць»

«Дударыкам» – 50

(Заканчэнне.
Пачатак на стар. 1)

Унікальнасць «Дударыкаў» яшчэ і ў тым, што тут стварыліся і асобныя мінікалектывы – ансамбль акарынаў, ансамблі дудаў, бубнаў, дудак, скрыпачоў, гарманістаў, якія прадстаўляюць і свае арыгінальныя сцэнічныя нумары... Многія выкладчыкі музычных класаў (напрыклад, Лаліта Ровенская, Аксана Ровенская, Людміла Саклава, Яна Загумінава, Ларыса Чаюкова) граюць і спяваюць у ансамблі, сталі добрымі дарцамі і вернымі сябрамі ўдзельнікаў... Да месца тут будзе ўспомніць выказанне мастацкага кіраўніка Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь «Крупіцкія музыкі», заслужанага работніка культуры Уладзіміра Грома: «Ансамбль Дударыкі» – унікальны калектыв. Яны першыя адродзілі многа забытых беларускіх інструментаў. У іх кожны канцэртны нумар – гэта Нумар! Спраўдзіліся і словы народнага артыста СССР і БССР, старшыні Беларускага саюза кампазітараў Ігара Лучанка, якія сказаў у пачатку 1980-х на адным з канцэртаў калектыву: «У гэтага ансамбля вялікая будучыня». Невыпадкова неўзабаве з'явілася і песня І. Лучанка «Дударочкі-дудары»...

У 2003 годзе ў гімназіі быў адкрыты музей народных музычных інструментаў, які налічвае прыкладна 350 экспанатаў (64 назвы), большасць з якіх зробленыя вядомымі майстрамі. Удзельнікі ансамбля таксама пераабсталівалі музычны клас пад звычайную сялянскую хату з бажніцай, цаглянай печку, люлькай, калаўэротам, абрусамі, кудрам і іншымі рэчамі сялянскага побыту. Усяго ж у двух музейных пакоях сабрана больш за 2000 экспанатаў. Як сапраўдныя музычныя інструменты гучаць у канцэртах пілы, косы, набіліцы, шаргуны, маслабойкі, падковы, прасы. Ансамбль «Дударыкі» спецыялісты заслужана называюць сапраўднай творчай лабораторыяй па адраджэнні і ўвядзенні ў музычную практыку раней забытых народных інструментаў.

Творчым поспехам і ўзнагародам «Дударыкаў» можа пазадрасціць любы

творчы калектыв. Яшчэ ў 1993 годзе ансамблю было прысвоена ганаровае найменне «ўзорны», а ў 2010 годзе ён адным з першых у краіне сярод дзіцячых калектываў стаў Заслужаным аматарскім калектывам Рэспублікі Беларусь. Сёння – лаўрэат шматлікіх прэстыжных мерапрыемстваў як нашай краіны, так і замежных. Толькі за апошнія 10 гадоў «Дударыкі» атрымалі 9 Гран-пры ў розных краінах. Тройчы ансамбль і яго асобныя ўдзельнікі атрымлівалі гранты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, а летась – спецыяльную прэмію дзеячам культуры і мастацтва.

Заслугі ансамбля – гэта вынік шматгадовай карпатлівай творчай працы ўсяго калектыву, былых і сённяшніх удзельнікаў. Але ж, безумоўна, галоўная роля належыць яго заснавальніку і мастацкаму кіраўніку Дзмітрыю Ровенскаму. Родам з Капыльшчыны, пераняў з рук у рукі ад свайго дзеда і бацькі навыкі традыцыйнага музыцыравання, ужо ў 12 гадоў ён іграў на 12-і народных інструментах. Пазней набіраўся творчага досведу ў знакамітых «Капыльскіх дударках». Стварыў у Мінску ансамбль «Дударыкі»,

і разам з набытым творчым досведам прынёс у калектыву лепшыя традыцыі і творчы бацькоўскага краю, па крупіцах сабраў адметныя творы нацыянальнай музыкі з усіх куткоў Беларусі, для многіх з іх зрабіў музычныя апрацоўкі, плённа супрацоўнічаў з У. Громам і іншымі музыкамі, сфармаваў сваю асабістую калекцыю, дзе многім інструментам больш за 100 гадоў, ёсць нават цымбалы 1870 года. Нездарма ў 1995-м ён быў узнагароджаны Дыпломам ААН «За вялікі асабісты ўклад у захаванне і развіццё беларускіх нацыянальных традыцый». У 1999-м Д. Ровенскі атрымаў ганаровае званне «Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь», у 2006-м – званне «Выдатнік адукацыі», а ў 2010-м стаў Мінчанінам года ў галіне культуры.

А яшчэ Дзмітрый Дзмітрыевіч вельмі ганарыцца сваім сямейным ансамблем, у якім граюць і спяваюць 13 дзяцей і ўнукаў разам з яго жонкай Лідзіяй. Ансамбль таксама часта выступае і мае свае творчыя здабыткі, быў неаднаразова лаўрэатам рэспубліканскага фестывалю сямейнай творчасці, фестывалю «Сям'я года» ў Мінску.

За 50 гадоў творчай дзейнасці «Дударыкі» далі прыкладна 2 тысячы кан-

цэртаў, у тым ліку блізу 600 – за мяжой. У час 50-і творчых замежных паездак калектыву неаднаразова і вельмі цёпла прымалі ў Англіі і Шатландыі (4 разы), Аўстрыі (3 разы), Венгрыі, Германіі, Італіі (6 разоў), Латвіі, Польшчы (8 разоў), Паўднёвай Карэі, Расіі (4 разы), Румыніі, Сербіі, Славакіі, Тайвані, Фінляндыі (4 разы), Францыі (2 разы), Чэхіі (2 разы).

Ансамбль «Дударыкі» з'яўляецца найлепшым прыкладам захавання айчынай духоўнасці і самабытнасці, вялікай самаадданасці народнаму мастацтву і служэння на карысць Радзімы.

Неаднойчы даводзілася бываць на канцэртах «Дударыкаў», радавацца і перажываць, адчуваць незвычайную атмасферу. Публіка заўсёды вельмі цёпла прымала гэты ўнікальны калектыву, артысты якога не проста выступалі, а шпору раз эмацыяна перажывалі кожны нумар... Мабыць, самым памятным для мяне засталася выступленне «Дударыкаў» у Парыжы ў штаб-кватэры ЮНЕСКА ў час урачыстага пасяджэння, прысвечанага 60-годдзю далучэння Беларусі і Расійскай Федэрацыі да ЮНЕСКА. Хваляванні перапаўнялі ўсіх яшчэ і таму, што ў канцэрте таксама браў удзел славеты Нацыянальны рускі акадэмічны народны хор імя Пятніцкага. 30-хвіліннае выступленне (такі быў рэгламент для абодвух калектываў) прайшло на адным дыханні. Вянок веснавых песень змянялі Ашманская і Смаргонская кадрылі, Чэрніцкія найгрышы, вальсы, Крупіцкая полька ў апрацоўках В. Давідовіча, М. Сіраты, У. Грома. Творчы імпэт і шчырыя бела-

рускія ўсмішкі скарылі залу. Для большасці гледачоў выступленне «Дударыкаў» было сапраўдным адкрыццём. За кулісамі ж за выступленнем з цікавасцю назіралі артысты хору імя Пятніцкага, а пасля сумеснага канцэрта сабраліся разам на агульны фотаздымак. Яшчэ доўга ў вялікім холе, дзе была размяшчана выстава, гучала беларуская музыка, многія гледачы з вялікай зацікаўленасцю знаёміліся з нашымі народнымі музычнымі інструментамі, якія ансамбль прывёз са сваёй калекцыі: фатаграфавалі, бралі ў рукі, спрабавалі іграць, фатаграфаваліся з удзельнікамі ансамбля. Саветнік прэзідэнта Расіі Міхаіл Швыдкой пасля канцэрта прыйшоў да «Дударыкаў», каб выказаць сваё захапленне.

Выдатную школу «Дударыкаў» прайшлі больш за 500 удзельнікаў, 30 з іх сталі прафесійнымі артыстамі. Але яшчэ больш важнае, што ўсе засталіся на ўсё жыццё адданымі народнаму мастацтву і нацыянальнай культуры. Гэта яшчэ раз давялося ўбачыць і ў час урачыстасці, калі зробленыя удзельніцка гледачоў добрую частку залы складалі і былыя ўдзельнікі. Было многа цёплых віншаванняў, кветак, былі ўзнагароды Міністэрства адукацыі, Беларускага фонду культуры, Адміністрацыі Заводскага раёна г. Мінска, іншых арганізацый. Але самым кранальным момантам стаў выхад на сцэну вялікай групы бацькоў удзельнікаў ансамбля: «Вы як родны бацька для нашых дзяцей, Вы дапамагаеце нам не толькі выхоўваць, але і ўзбагачаеце іх любоўю да беларускай музыкі, песні і танцаў, да нашай беларускай спадчыны».

Некалькі гадоў таму адданы прыхільнік ансамбля «Дударыкі» Мікола Шынкевіч прывясціў удзельнікам такія паэтычныя словы:

Да нашых дзён,
як казачныя гукі,
Узнёслы іх фальклорны
голос чуць –
Дарогай продкаў
праўнікі і ўнукі
Адметна танчаць,
граюць і пляюць.

Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ,
старшыня Беларускага
фонду культуры,
фота аўтара

Скарбніца традыцыяў маіх дзядоў

Які цуд – жыць на гэтай казачнай зямлі, дзе знаходзіцца самая прыгожая вёска Пачапава. Цудоўныя краявіды, таленавітыя, мілыя, гасцінныя жыхары, адметныя сваёй багатай культурай, своеасаблівымі звычкамі і традыцыямі.

Першыя звесткі аб паселішчы дагуюцца 1428 годам.

Калісьці вёска мела немалое значэнне не толькі для сваіх насельнікаў. Нашыя бабулі і прабабулі ездзілі на кірмаш у мястэчка Моўчадзь, а не ў горад Баранавічы. Везлі ўсё: сала, яйкі, масла, сыры, плеценыя кошыкі і шмат іншага. Праз нашу вёску праходзіў асноўны шлях з Баранавічаў на Моўчадзь і на Навагрудак. Паколькі дарога была доўгая, то і коням, і падарожным неабходны быў прыпынак. Непадалёк стаяла карчма, дзе можна было адпачыць і падсілкавацца людзям, і коні маглі адпачыць ад далёкай цяжкай дарогі.

Мяняюцца людзі, пакаленні, але застаецца самае галоўнае: вера ў Бога, якая дапамагла выжыць вясцоўцам. Прыкладам, у 1943 годзе немцы планавалі спаліць вёску разам з жыхарамі. Трымае і вера ў зямлю-карміцельку, якая дае жыццё і спачын...

У канцы вёскі ёсць прыгожае возера. Аказваецца, яшчэ да вайны на ім стаяў каменны млын. Людзі не толькі з вакольных вёсак, але і далёк прывозілі сюды малоць збожжа. На жаль, ад млына амаль нічога не засталася, бо немцы ў 1942 годзе яго ўзарвалі.

Асноўны наш гонар – Свята-Пакроўскі храм, пабудаваны ў 1867 годзе. Кожную нядзелю, кожнае свята вясцоўцы «чэпалі» на службу, каб памаліцца. У траўні 1943 года царкву ўзарвалі партызаны, паколькі байліся, што немцы арганізуюць у ёй свой штаб. Доўгія гады стаяла разбураная царква, напамінаючы аб жудасных днях ваеннага ліхалецця.

У пачатку нашага стагоддзя Свята-Пакроўская царква сабрала вернікаў, а па ўсёй ваколіцы пачуліся званы, якія склікалі прыхаджанаў на агульную малітву. А да гэтага вакольны народ кожную нядзелю і ў святы хадзіў у каплічку Святога Мікалая Цудатворцы, што знаходзіцца на старых могілках. Фота каплічкі зробленае прыкладна ў 1979 годзе

дачкой мясцовага святара протаіерэя Георгія Сапуна.

Цяпер існуе патрэба адраджэння традыцыйных календарных святаў у кожнай вёсцы. Гэта жывая традыцыя, дзе ёсць абрады, звычаі, песні, гульні, прыкметы і павер'і. І гэта мае вялікае значэнне для жыхароў чалавека, для ўзбагачэння яго духоўнай культуры. У нашай вёсцы захавалася своеасаблівая культура харчавання, што таксама з'яўляецца неад'емнай часткай культуры беларусаў.

Фальклорная спадчына таксама багатая. У Пачапове жыве нямала цікавых, таленавітых людзей, якія ўмеюць не толькі добра сумленна працаваць, але і захоўваюць традыцыі продкаў.

Цягам амаль сямідзесяці гадоў царква была адзелена ад дзяржавы. Цяпер нам цяжка ўявіць, што дзецям забаранялася хадзіць у храм. Магчыма, не нам цяпер асуджаць ці апраўдваць тагачасную палітычную сістэму. Самае галоўнае, што мясцовыя людзі усё ж змаглі захаваць для нас веру, святы і абрады. Дзейнымі асобамі ў іх з'яўляюцца мясцовыя жыхары, якія жылі раней, а некаторыя жывуць і цяпер.

Фальклорныя святы песна звязаныя з праваслаўнымі. Адным з любімых у нас з'яўляецца Масленіца, Масленка, што традыцыйна адзначалася

ў нядзелю, у апошні дзень перад Вялікім постам. Людзі, больш старэйшага ўзросту, спыталіся ў храм (у каплічку), бо ў гэты дзень асабліва служба, даравальная нядзеля.

Моладзь збіралася ў цэнтры вёскі. Хлопцы запрагалі коней, дзядзючаты ўпрыгожвалі вазкі (сані) і збрую рознымі каляровымі стужкамі, штучнымі кветкамі. Маладзціцы выносілі з хатаў бліны і частавалі ўсіх, хто сабраўся. Раней іх пяклі з мукі, якую малолі ў вадзяным млыне (і адразу хочацца паспытаць бабуліных бліноў, прыгатаваных у рускай печы). На шчасце, у нашых земляках яшчэ сустракаецца традыцыйная руская печ, у якой не толькі бліны, але і ўся іншая страва многа смачнейшая, чым прыгатаваная на газавай ці электрычнай пліце.

«Як жа весела было на Масленіцу», – сказала Алена Георгіеўна Крукоўская, якая брала ўдзел амаль ва ўсіх святах у вёсцы.

«А бліныцы былі смачныя, – распавядае Зоя Аляксандраўна Яўлаш. – У залежнасці ад дастатку сям'і дабаўлялі смажаныя на патэльні шкваркі, масла, смятану, варэнне і нават мёд. У кожнай гаспадыні быў свой рэцэпт. І ў кожнай жанчыны яны былі па-свойму смачныя».

Блінамі частавалі гасцей, суседзяў. Бліны давалі хатнім жывёлам, каб

былі здаровыя, а каровы – круглыя. Бліны насілі на гарышча, дзядам, памерлым сваякам. Старажылы вёскі, у якіх ёсць хатняя гаспадарка, і цяпер прытрымліваюцца гэтых традыцыяў.

Галоўны атрыбут у час святкавання Масленіцы – пудзіла, якое разам спалывалі. У даўнія часы ў гэты дзень яшчэ ладзілі кірмашы, дзе можна было прадаць некаторыя рэчы, зробленыя вясцоўцамі. Зімовыя вечары доўгія, таму часу хапала на многае.

Любімым заняткам моладзі і дзядзюч было катанне ў санях. «У Івана Байдуна і Пятра Яўлаша на дузе былі прымацаваныя бомкі, – распавяла А. Крукоўская, – то нам, дзецям, усім хацелася катацца толькі на гэтых санях».

«Як мне было гадоў 16-17, – згадала З. Яўлаш, – у вёсцы жылі Цівунчыкі, у якіх былі чатыры сыны, тры ўжо жанатыя, і ўсе мелі па кані. Дык яны запрагалі ў вазок тройку ўпрыгожаных коней. (Фота 2 зробленае прыкладна ў 1950-х гадах Уладзімірам Ціхановічам.) А ў суседняй вёсцы была ферма, дзе мая маці даіла кароў, а бацька быў конюхам. Таму мы маглі запрэгчы яшчэ адну тройку коней. (Фота 3 зробленае прыкладна ў 1950-х гадах У. Ціхановічам.) Вось было весела! А яшчэ, помню, былі ў мяне ўнукі з Мінска. Гэта было прыкладна ў канцы 1990-х.

Гістарычны конкурс для моладзі

ПА-ЗА КАДРАМ:

ад гісторыі сям'і да гісторыі супольнасці

Пасха тады была ў маі, а вясна была ранняя, таму на Масленіцу не было снегу. Але свята таксама ўдалося, бо яго арганізавала Алена Сцяпанавна Пяцюк, былы загадчык мясцовага дома культуры, кіраўнік фальклорнага гурта «Суседзі». (Фота 4 зробленае ўнучкай А. Пяцюк Вольгай Дубешка.)

Неабходна адзначыць, што А. Пяцюк вельмі цікавы і таленавіты чалавек. Яна ў свой вольны час абыходзіла амаль усе хаты вясцоўцаў, каб сабраць мясцовы фальклор і адрадыць мясцовыя святы і абрады.

Апошнія звесткі шырокага святкавання Масленіцы датуюцца 2015 годам, кіравала Ганна Адольфаўна Былінская, якая была загадчыкам Пачапаўскага сельскага дома культуры.

Цяпер людзям у вёсцы застаецца ўсё менш, але амаль у кожнай хаце ў час масленічнага тыдня абавязкова п'якуцца бліны, да бабуляў і бацькоў з'язджаюцца дзеці, унукі і праўнукі. У даравальную нядзелю ўсе спяшаюцца ў Свята-Пакроўску царкву, а дома частуюцца блінцамі ды іншымі смачнымі стравамі.

Алена БЕРАЗОЎСКАЯ, вучаніца Пачапаўскага дзіцячага сада – сярэдняй школы Баранавіцкага раёна

Творчасць нашых чытачоў

Сустрэча

Аляксандры Салагуб з клімавіцкай вёскі Асмолавічы, сагнанай у маладосці з Брэста, дзе вучылася, у Нямецчыну, па вайне жыхарка Югаславіі

Пісьмо прыйшло ў вёску,
Як водгулле пра даўнюю вайну.
Каб данесці ўвесну
Пра яшчэ адно шчасце і не бяду.

Знайшлася сястра родная
Праз поўныя сорок год!
Бо вера яе моцная,
Што жыве наш народ.

Колькі чарніла спісала
І слёз уначы праліла.
Ды толькі адзін быў адказ:
«Няма такой вёскі ў нас!»

Прышоў дзень сустрэчы,
І быў з бяседаю вечар.
Была і паездка дамоў.
Жыццё ж – не павернешnanoў.

А родныя людзі ў той вёсцы –
Сёстры і землякі.

Скажу я шчыра вам, людцы,
Мацнецце дружбе той на вякі!

Ластайка

Жэні Курэпнай (скончыла 10 класаў у 1941 г.), падполшчыцы Клімавіцкага камсольска-маладзёжнага падполля

Шугалі ластайкі імкліва
Над нашым полем гэтак міла.
Ляталі цэлай чарадой,
Хоць ты спыніся ды пастой.

...Ой, глядзіт-ка, Божа мой,
Каршун, як злодзей той,
Бы воўк у авечай чарадзе.
Няма спакою птушкам анідзе!

Як роўны сярод роўных, сярод іх.
Які кароткі жыцця міг!
Так, гэта ёсць мой родны кут...
Спазнаў ён у вайну пакут.

І Жэню ластайкай усе сяброўкі звалі,
Ды праз гады людцы пазабывалі.
А тыя ластавачкі ў нябёсах ўсё ляталі
І родны край наш праслаўлялі.

Іван ЛАПО, г. Клімавічы

Баба Ніна і рыжы Петрык

Сядзіць баба Ніна ў цянічку на сваім зарослым падвор'і ды сочыць за рыжым васьмігадовым хлопчыкам у суседнім двары, як той узбярацца за руль аўтамабіля і ціскае педалькі, а калі надакучыць, перасядзе на трактар. Калі выйдзе хто з хаты, каб прыглядзець, чым займаецца малы, той абавязкова скажа: «Я буду, як дзед». «Будзеш рыжым – сёння відаць, – думае баба Ніна, – толькі такім трактарыстам, якім быў дзед, табе не быць, бо жывеш у горадзе». Уздыхне цяжка, успамінаючы працяжкі, і прагоніць думку, што гэты Рыжы Петрык мог быць яе ўнукам, ды не стаў. А жыццё паўтарыць немагчыма.

Калі Ніна заканчвала дзясяты клас, рыжы Петрык, дзед гэтага малога, вярнуўся ў вёску пасля навучання ў Слуцкім вучылішчы механізацыі. Быў ён юнаком адчайным, таму яго ўчынікі часта не знаходзілі разумення ў старэйшых. Аднойчы ў дымавую трубу кацельні зваліўся малады бусел. Петрык зрабіў металічную рашэцістую накрыўку, залез на трубу і перакрыў яе, каб больш бусель не падаў туды. Колькі было размоваў: гэта не сур'ёзна, парушэнне правілаў бяспекі, ды і не яго гэта справа. На школьны выпускны вечар ён прыйшоў у той час, калі за сталом сядзелі бацькі, выпускнікі і іх настаўнікі. Тады была яшчэ такая традыцыя – выпускны вечар адзначаць разам... Петрык зайшоў у клас нечакана, спыніўся на парозе і стаў гаюсці шукаць позіркам. Пасля рашуча пайшоў да стала. Усе здзіўлена пагля-

далі на яго, а Петрык узяў у дзве рукі вянок, сплечены з валашак, высока падняў і моўчкі паклаў на галаву Ніне. Пасля нагнуўся і пацалаваў у шчаку, ціха развярнуўся і выйшаў з класа. Толькі тады застолле загудзела: нехта казаў, што Петрык адчайны хлопец, а нехта – што гэта адкрытая хуліганская выхадка, але больш было выказана абразлівых словаў, што ён рыжы. Толькі Ніна сядзела моўчкі, чырванела, а ў душы адчувала нешта прыемнае: хоць ён і рыжы, але толькі ёй адной такая ўвага.

Пасля ў вясковым клубе былі танцы да світанку. Граў на гармоніку мясцовы музыкант, якога ў насмешку аднавіяскаў звалі «наш Стравус» за яго полькі, вальсы, кракавякі ды падыспаны. Рыжы Петрык прыйшоў, калі настаўнікі пакінулі клуб, ды і большасць бацькоў пайшлі адпачываць. Было відаць, што Петрык на падптку, твар яго чырванее. Ён гучна сказаў музыку: «Полька на тры калены». І пачаў углядацца ў той бок, дзе стаялі дзяўчаты. Многія з іх ведалі, што рыжы Петрык танцор здатны, таму не ўсе з ім здольныя танцаваць. Музыка ўзяў першыя акорды, а Петрык накіраваўся да дзяўчатаў. Ніна стаяла сярод іх з вянкам на галаве і адчула, як нешта ёкнула ажно пад сэрцам. Ён падышоў, моўчкі працягнуў да яе руку. Яна пакорна паклала сваю руку ў яго далонь і пайшла за ім на круг. У такт музыцы ён прыгоніў нагой і раптам крутануў яе, завярцеў, то адпуская ад сябе, то прытульваўся.

Раптам падхапіў яе, закружыў на руках, а іншыя танцоры расступіліся, каб даць прастору ім. Так сама рэзка паставіў на ногі, у галаве ўсё яшчэ кружылася, прыгарнуў да сябе і пачаў цалаваць у вусны. Яна адчула, як незнаёмая асалода залівае яе цела. І калі стала немагчыма дыхаць, адарвалася ад пацалунка. А Петрык гучна сказаў, нібы выдыхнуў: «Чакай мяне з арміі, пажэнімся». Нехта пляскаў у далоні, нехта гучна смяяўся: «Вось дык рыжы!».

У тую восень яна ўладкавалася ў сваю школу «падшываць паперкі». Так з насмешкай казала пра сваю працу. Са сталіцы пасля інстытута прыслалі маладога спецыяліста. Малады настаўнік, пры гальштуку, з мальбертам кі ды фарбамі, уразіў іншых настаўнікаў. Тыя, як па камандзе, пачалі яго сватаць да Ніны: «Праз год-другі будзеш жыць у сталіцы. Мастак ён перспектыўны, стане знакамітаасцю», – некаторыя не саромеліся напамініць, што мастак не раўня рыжаму, якому больш дарогі няма, як калгас.

Так да часу, калі рыжы Петрык вярнуўся з арміі, яна жыла ў сталіцы. А калі вярнулася дамоў, у родную хату, з пустым чамаданам, у рыжага Петрыка была сям'я, расла двухгадовая дачка. Гэта яе сын садзіцца ў аўтамабіль і ціскае педалькі, хоча быць ва ўсім падобным да дзедка.

«Шкада, што жыццё паўтарыць немагчыма», – думае баба Ніна.

Уладзімір АМЯЛЬЧЭНЯ,
г. Салігорск

Харчаванне на Іўсеўшчыне
(1921 – 1939 п.)

(Працяг цыкла. Пачатак у №9 – 12)

Рыбныя стравы
ў рацыёне сялян

Дапаўненнем у рацыён харчавання была рыба. Яе шмат ужывалі ў час посту. Елі яе солёную, вараную, смажаную, печаную, вэнджаную, марынаваную. Калі было больш вольнага часу, то малыя хлапчучкі хадзілі на рыбу. Сяляне навакольных вёсак куплялі рыбу ў Іўі. У крамах можна было набыць рыбныя вырабы і стравы на любы густ: свежую, вэнджаную, салёную ды іншым выглядзе.

Сяляне вельмі любілі купляць селядцы. Іх прывозілі ў вялікіх бочках, і бывала, трэба было прастаць у вялікай чарзе, каб іх купіць. Селядзец ў асноўным елі з варанай гарачай бульбай. Яшчэ яго маглі смажыць, але перад гэтым вымочвалі. У расол, што заставаўся, вельмі часта мачалі бульбу.

Мужчыны, хлапчучкі хадзілі на рыбалку. Яна давала шмат рыбы, але не заўсёды вялікай. Яе абавязкова салілі. Бралі невялікія дубовыя бочкі, у іх складалі ачышчаную і выпатрашаную рыбу (кожную разразалі на дзве часткі і перасыпалі соллю), закрывалі і ставілі ў халоднае месца. Яшчэ рыбу маглі саліць у вельмі салёным расоле з духмянымі прыправамі. Такую страву можна захоўваць не больш паўгода. Вялікі рыбу як на сонцы, так і на саломе ў печы. Лічылася, што чым больш тлустая, тым смачнейшая яна будзе. Каб была смачная, для прыгатавання выкарыстоўвалі такія прыправы, як кроп, кмен і каліяндра.

З невялікай рыбы гаспадыні гатавалі смачныя клёцкі. Бралі дробную рыбу, чысцілі, выпатрашвалі, мылі, потым перакладвалі ў невялікую дубовую скрыню і секлі яе секачом. Затым дадалі цыбулю, соль, перац і драўняную бульбу або муку. З гэтага рабілі невялікія шарыкі і варылі іх у кіпні. Елі халоднымі ці гарачымі з алеем альбо з зажаркай. Часта такія клёцкі называлі рыбнымі галушкамі. Гатавалі з дробнай рыбы поліўку. У кіпень кідалі ачышчаную і выпатрашаную рыбку, дадалі соль, перац, лаўровы ліст, цыбулю, адварвалі. Раскалочвалі муку і дадалі да рыбы. Такую поліўку любілі есці з крупнянай кашай або бульбай.

Калі рыбы было шмат, то гатавалі катлеты. Ачышчаную рыбку перакручвалі ці вельмі дробна секлі, дадалі соль, цыбулю, перац, крыху каліяндры і яйка. Усё добра перамешвалі, фармавалі катлеты, абмаквалі ў муку і смажылі на патэльні.

Часта гаспадыні гатавалі тушаную бульбу з рыбай. Яны рэзалі бульбу на вялікія кавалкі і складалі ў чыгунк. Наверх клалі рыбу (калі яна была дробнейшая, то яе клалі цалкам, а вялікую рэзалі). Дадалі таксама моркву, цыбулю, соль, перац, духмяныя прыправы, залівалі вадой і ставілі ў печ.

На абед з рыбы сяляне гатавалі суп – юшку (якую таксама называлі уха). Яе варылі з дробнай рыбы, і вельмі часта – з вялікіх рыбных галаваў. Папярэдне вымалі жабры, бо яны горкія. У суп клалі бульбу, моркву, цыбулю, перац, лаўровы ліст, соль; галоўнай прыправай быў свежы кроп, які надаваў супу духмяны пах. Калі рыбы было не шмат, то можна было дабавіць крыху крупы для смаку.

Іван ЗАХАРЭВІЧ

(Заканчэнне артыкула будзе)

Красавік

5 – Арланава Валерыя Юр’еўна (1971, Маладзечна), актрыса тэатра і кіно, заслужаная артыстка Беларусі – 50 гадоў з дня нараджэння.

5 – Эрын Барыс Уладзіміравіч (1921 – 2008), рэжысёр, які пэўны час быў галоўным рэжысёрам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і мастацкім кіраўніком Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, заслужаны дзеяч мастацтваў Украіны (1984) – 100 гадоў з дня нараджэння.

6 – Коўтун (па мужу Новік) Валянціна Міхайлаўна (1946, Рэчыцкі р-н – 2011), пісьменніца, крытык, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1986) – 75 гадоў з дня нараджэння.

7 – Бурцава (па мужу Печнікава) Зоя Мікалаеўна (1946 – 2016), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

7 – Рудзевіч Юрый Рамуальдавіч (1961, Ліда), спявак, заслужаны артыст Беларусі, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі «За духоўнае адраджэнне» (1996) – 60 гадоў з дня нараджэння.

9 – Цароў Аляксей Андрэевіч (1921 – 1978), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

10 – Чыгрын Іван Пятровіч (1931, Слоніўскі р-н – 2006), літаратуразнаўца, крытык, паэт – 90 гадоў з дня нараджэння.

11 – Церабун Уладзімір Васільевіч (1946, Смаргонскі р-н), скульптар, графік, жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1976) – 75 гадоў з дня нараджэння.

12 – Іпацій Пацей (свецк. Адам Львовіч; 1541, Камянецкі пав. – 1613), царкоўны і дзяржаўны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага, пісьменнік-палеміст, філосаф, багаслоў, адзін з ініцыятараў і арганізатараў Брасцкай уніі 1596 г. – 480 гадоў з дня нараджэння.

Час зямных анёлаў

Мастацтва яднае людзей розных узростаў, розных сацыяльных статусаў, дае штуршок карысным стасункам, пашырае іх эстэтычна-духоўны дыяпазон. Выстава расійскай мастачкі Алены Войнавай-Багародзіцкай «Час анёлаў», што экспануецца ў Бярэзінскім раённым цэнтры рамястваў у партнёрстве з аддзяленнем Міжнароднага фонду Рэрыха ў Беларусі, стала арыгінальным пралогом да інклюзійнай арт-гасцёўні «Зямны анёлак».

На сустрэчу бібліятэкары запрасілі наведнікаў аддзяленняў дзённага знаходжання маладых інвалідаў і сталых людзей тэрытарыяльнага цэнтры сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Людзі гэтай асаблівай катэгорыі пачуццёва тонка ўспрымаюць навакольны свет, яго святло і яго холад. Актыўным элементам гасцёўні сталі карціны мастачкі. Яны абуджалі пазітыўна-светлыя эмоцыі, думкі і адчуванні, узвышалі над будзённасцю, адкрывалі ў сэрцах гледачоў асаблівую заслонку духоўнасці,

пашыралі ракурс успрымання, ядналі лірычнае і эпічнае, стваралі настрой, падобны да того, што пануе ў гасцяў у блізкім сяброў. Абстаноўка, стыль, псіхалагічны настрой – усё схіляла да шчырай, няспешнай і разняволенай размовы, працавала на агульную ідэю панавання пазітыва.

Разнастайнасць ужытых арганізатарамі арт-гасцёўні вобразна-эмацыйных сродкаў і дэталей дазволіла прадставіць светлы, мазаічна выбудаваны вобраз

змянога анёла-ахоўніка – Матулі. Інклюзійны акцэнт мерапрыемству надавалі выстава вышываных карцінаў цыкла «Маці і дзіця – вянец прыроды» маладога інваліда-каласніка, жыхара Беразіно Паўла Картэля, яго гукавое пасланне-наказ змялякам «Зарчэй зірніце: анёлкі сярод нас» і падзячнае слова арганізатарам і папулярызатарам яго выставы: «Творчы запал жаўронкам спявае, калі не звярнуць увагі – як каханне, знікае».

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай раённай бібліятэкі

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПСЕЎДАРУСКІ СТЫЛЬ, рэтра-спектыўна-рускі стыль (заканчэнне артыкула). На тэрыторыі Беларусі пашырэнне псеўдарускага стылю суправаджалася перабудовай будынкаў, галоўным чынам культавых, што сказіла архітэктурна-мастацкія якасці многіх помнікаў архітэктуры.

Будынкі псеўдарускага стылю ўзводзіліся з цэглы, бутавага каменю ці камбінавання. У 1850 – 1930-я гг. пабудаваная вялікая колькасць тыпавых цэркваў, т.зв. «мураўёвак». Формы старажытнарускага дойлідства, выкарыстаныя ў збудаваннях псеўдарускага стылю, не адпавядалі іх функцыянальнаму прызначэнню.

Псеўдарускі стыль: Свята-Уаскрасенскі сабор (г. Барысаў)

ПУАНСОН (франц. poinçon) – у манетнай справе стальны стрыжань для пераводу на штэмпель дзённага элементаў выявы і легенды манеты. Відарыс на пуасоне выкананы верхвай гравіроўкай рэльефна не ў лустраным адбітку. Адрозніваюць пуасоны ўніверсальныя (кропкі, зоркі) і спецыяльныя (выявы, элементы, літары).

Пуансон (злева) і віды выяваў (справа) на ім

У краінах Заходняй Еўропы з Х ст. вядомыя пуасоны, якімі працавалі з дапамогай ручнога молата; мелі невялікую плошчу рабочей часткі, таму выявы наносілі асобнымі элементамі. У XVII – XVIII стст. з пашырэннем у тэхніцы манетнай справы ручнога вінтавога прэса ўжывалі пуасоны вялікай плошчы з усімі выявамі.

Выкарыстанне пуасона вызначаецца па спецыфічных дэфектах: не заўсёды звязаныя элементы выяваў або накладзеныя адзін на адзін, перавёрнутыя дагары або са скажонай плоскасцю тулава, літары і інш.

Пуансон шырока выкарыстоўваецца ў ювелірнай справе.

ПУД – адзінка вымярэння масы ў сістэме мераў Вялікага Княства Літоўскага і Расійскай імперыі. Велічыня пуда вагалася ад 40 да 50 фунтаў (15 – 18,7 кг). З канца XVIII ст. у Расійскай імперыі (у т.л. на тэрыторыі Беларусі), пуда раўняўся 16,38 кг.

ПУНЯ – гаспадарчая пабудова для захоўвання сена, саломы; тое, што і адрыва. Назва запазычаная з літоўскай мовы – «пуне»; шырока бытуе ў Беларусі, а таксама ў Смаленскай, Наўгародскай і інш. абласцях Расіі. У старажытнабеларускай мове зафіксаваная ў пачатку XVI ст.